Haralds Voskis

ATCEROTIES PROFESORU JĒKABU ALKSNĪ

Profesora Jēkaba Alkšņa atceres reizē mēģināt lasītājus iepazīstināt ar profesora dzīvi un darbiem, nebūt nav viegls uzdevums. Kāpēc?

Pirms daudziem gadiem Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja ilggadējais līdzstrādnieks prof. J. Alkšņa znots Edgars Liepiņš man iedeva izlasīt nelegālā ceļā no emigrācijas uz Latviju nonākušu grāmatu par Jēkabu Alksni. Tā man šķita tik saistoša un interesanta, ka es to lasīju kā romānu. Un tikai vēlāk manās rokās nonāca LU Medicīnas fakultātes materiāli ar profesoru biogrāfijām. Jāsaka tā: ja es iepriekš nebūtu lasījis minēto grāmatu par profesoru Alksni, tad viņa kā ārsta, zinātnieka un personības raksturojums pēc biogrāfijas vien būtu ļoti nepilnīgs. Taču no otras puses – nav iespējams atstāstīt arī viņa dzīves romānu, jo galu galā īsi atstāstīts romāns jau vairs nebūtu romāns.

Lai iegūtu pilnīgāku priekšstatu par profesoru J. Alkšņa dzīvi un darbu, jāraugās uz to caur sarežģītā, reizēm arī visai vētrainā laikmeta “brillēm”. Tikai tā mēs saskatīsim to, ka viņa dzīves virzībai nebūt nav bijis gadījuma raksturs. Tā ir laikmeta līkloču vadīta mērķtiecīgas darbības un personības veidošanās likumsakarība.

Jēkabs Alksnis dzimis 1870. gada 22. augustā Kurzemē, Durbes dienviddraudzes mācītāja pagasta Ķīviļu mājās. Dzīves periods, ko ar standartfrāzi mēdz apzīmēt par vairāk vai mazāk saulaino bērnību, Jēkabam Alksnim aizrit dzimtajā vietā. Vēlāk, kopā ar vecākiem viņš pārceļas uz Durbi, kur vēl šodien atrodas Alkšņu ģimenes māja. Alkšņu ģimenē bijuši 6 bērni. Jēkabs Alksnis sekmju ziņā bijis pirmais skolnieks skolā. Skolotājs Brūns ieteicis Jēkaba Alkšņa vecākiem zēnu gatavot ģimnāzijai, sniedzot

Jēkabam par velti grieķu un latīņu valodas stundas. Vecāki bija nolēmuši Jēkabu izskolot par aptiekas provizora palīgu (tad pieticis ar ģimnāzijas četru klašu beigšanu) vai arī par pamatskolas skolotāju. 1886. gada augustā Jēkabs Alksnis iestājies Liepājas Nikolaja ģimnāzijas IV klasē, lai gan vecākiem bija gana rūpju, lai sagādātu līdzekļus kuplā bērnu pulciņa skološanai.

Mazliet aizsteidzoties notikumiem priekšā atzīmēsim, ka visi trīs Alksņu bērni, kuri pārkāpa 20. gadsimta sliekšni, ieguva augstāko izglītību – Jēkabs un Jānis kļuva par ārstiem, jaunākais brālis Klāvs – par veterinārārstu. Liepājā, kā raksta Jēkabs Alksnis, *«man bija jāpārtiek no tā, ko māte atveda: rudzu vai miežu maizes, sviesta, saceptas gaļas, biezpiena»*. Šajā laikā jāatzīmē arī tāda Jēkaba Alksņa atzišanās: *«piektajā klasē bija kāds Dormanis, kas apgādāja mani ar indiāņu stāstiem un kriminālromāniem. Tā es ļoti labi papildinājos vācu valodā»*.

Jēkabs Alksnis mācās tik sekmīgi, ka semestra beigās, uz Ziemassvētkiem, kļūst par visspējīgāko skolēnu, kas klasē kā pirmais sēž pirmā solā.

Nonākot 1. klasē jeb “pirmā”, Jēkabs Alksnis nolemj, ka nemācīsies vēl trīs semestrus, bet gan abiturēs skolu jau pēc diviem semestriem. Jāatzīmē, ka virsskolotājs – vācietis Hess, cildinot labākos skolēnus vācu valodā, visu ģimnāzistu klātbūtnē norādījis, ka vislabākās sekmes vācu literatūrā un domrakstos uzrādījuši latvieši Alksnis un Jansons. Vēlāk viņš paskaidrojis, ka vāciešiem gan esot labāka valoda, bet trūkstot domu bagātības.

Izsniedzot abitūrijas apliecību, direktors jautājis visiem skolniekiem, ko tie nodomājuši studēt. Jēkabs Alksnis atbildējis, ka vēlētos studēt medicīnu Tērbatā, kaut arī Alksņa vecāki, īpaši māte, vēlējušies, lai Jēkabs studētu teoloģiju. Šajā sakarā jāatzīmē, ka Alksņu ģimene bijusi dievbijīga. Jēkabs Alksnis teicis, ka *«kaut gan ar materiālisma filozofiju un vēsturisko materiālismu studenta gados pamatīgi iepazīnos, es paliku dievticīgs»*.

Lai nodrošinātu sev labākus dzīves apstākļus (vecākiem bija jādomā par skolu arī pārējiem bērniem), Jēkabs, būdams ģimnāzists, sāk pats pelnīt, sniedzot privātsundas turīgāko saimnieku dēliem. Beidzis ģimnāziju, Jēkabs Alksnis atlicinājis studijām jau 100 rubļu un, braukdams studēt uz Tērbatas Universitāti, iedevis tēvam 50 rubļu brāļu skolas naudai.

Šajā laikā Jēkabs Alksnis uzsāk sabiedrisku darbību, nodibinot kopā ar savu draugu Kristapu Zumbergu latviešu ģimnāzistu pulciņu. Labdarības biedrības aizgādniecībā viņi nolemj izrādīt lugu *«Kas tie tādi, kas dziedāja»*. Tā notiek Vācu teātrī. Izrādes atlikums – 100 rubļu – tiek ziedoti par labu Zumberga studijām. Pēc pusotra gada, kad uz Tērbatu jādodas Jēkabam Alksnim, kā viņš pats raksta *“ar pustukšām kabatām”*, tiek rīkota izrāde *«Ļaunais gars»*, kuras ieņēmumi ir 80 rubļu.

Būdams ģimnāzijas pēdējās klases skolēns, Jēkabs Alksnis iepazīstas ar savu vēlāko dzīvesbiedri – skolotāju Luizi Elizabeti Skutuli.

Beidzot ģimnāziju ar vislabākajām sekmēm, Jēkabs Alksnis vēlreiz pārdomā, ko studēt. Pašam patikusi filoloģija un pedagoģija, kurā bija iedziļinājies, pasniedzams privātsundas. Bet cara valdības pārkrievošanas politikas dēļ nevarētu strādāt par skolotāju Baltijā – visi latviešu filologi varējuši dabūt darbu tikai Iekškrīvijā. Bet Jēkabs Alksnis vēlas strādāt dzimtenē. Māte vēlējusies, lai dēls studētu par mācītāju, bet muižniecība, kam draudzēs bijušas tā saucamās patronāta tiesības, vēlējuši par mācītājiem tikai vāciešus. Latviešu mācītājiem bijis jāmeklē darbs Iekškrīvijā un Sibīrijas latviešu un vācu kolonijās. Tātad atlika tikai medicīnas studijas, jo tad pēc beigšanas varēja palikt strādāt dzimtenē.

Un tā Jēkabs Alksnis dodas uz Tērbatu, kur 1890. gada augustā iestājas Tērbatas Universitātes Medicīnas fakultātē. Sākas Jēkaba Alkšņa izglītības otrais posms. No ievērojamiem tā laika Tērbatas Universitātes mācībspēkiem jāatzīmē profesors A. Raubers, pazīstamās anatomijas grāmatas autors, kurš Jēkabam Alksnim kā labam preparatoram, ļauj pagatavot anatomijas muzejam studiju

preparātus. Rauberā Antropoloģijas institūtam Jēkabs Alksnis piegādājis arī galvaskausus, kas izrakti Durbes apkārtnē un izmantoti Rauberā asistenta Veinberga darbā «*Der Lettenschädel*» (tātad J. Alksnim ir zināmi nopelni arī latviešu antropoloģiskajos pētījumos). Ar pateicību Jēkabs Alksnis atceras arī farmakoloģijas un medicīnas vēstures profesoru Kobertu. Šā profesora rosināts un izmantodams savus, kā arī mirušā Dr. P. Kalniņa un F. Brīvēznieka publicētos materiālus par latviešu tautas medicīnu un folkloru, Jēkabs Alksnis sarakstījis darbu «*Materialien zur lettischen Volksmedizin*».

Otrajā studiju gadā Jēkabs Alksnis sarakstījis populārzinātnisku grāmatiņu «*Kur paliek barība, ko apēdam*», ko izdevusi Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisijas Derīgo grāmatu apgādes nodaļa. Par to Jēkabs Alksnis saņēmis nelielu honorāru, vēlāk arī nelielu Latviešu biedrības stipendiju, kas viņam bijis liels atbalsts pirmajos studiju gados. Ar siltiem vārdiem Jēkabs Alksnis atceras krievu ķirurgu un ginekologu prof. Gubarevu, pie kura Jēkabs Alksnis kā subasistents nostrādājis divus gadus (bez algas!), kur gūtās zināšanas viņam vēlāk lieti noderējušas.

1892. gadā Krievijā no Āzijas ienāk holera. Kā labu krievu valodas pratēju Jēkabu Alksni komandē uz Ukrainu (Žitomiru). Tas viņam dod iespēju saņemt naudu tālākām studijām. Viņam izdodas atgriezties Tērbatā ar 300 nopelnītiem rubļiem, lai turpinātu studijas. 1895. gadā Jēkabs Alksnis ļoti sekmīgi iztur ārsta eksāmenus.

Sākas Jēkaba Alksņa dzīves un darbības nākamais posms – patstāvīgā darba posms. Viņa pirmā darbavieta ir Vidzemē, Lazdonas draudzē. Praksē ļoti palīdzēja iepriekš gūtās zināšanas dzemdniecībā un ginekoloģijā, arī t.s. mazā ķirurģijā.

Lazdonā Jēkabs Alksnis dzīvo mācītāja mājā, kurā agrāk bija dzīvojis mācītājs Heinrihs Eberhards Bergmanis. Jēkabs Alksnis daudz laika veltījis arī sabiedriskajam darbam: rīkojis jautājumu vakarus, turpinājis Liepājā iesāktu darbu – lugu iestudēšanu (ir jau tāds teiciens – kurš latvietis gan nespēlē teātri). Viens no lielākajiem Jēkaba Alksņa sasniegumiem sabiedriskajā jomā šajā

periodā ir Lazdonas draudzes bibliotēkas nodibināšana. Vajadzēja daudz enerģijas un arī diplomātijas, lai dabūtu attiecīgu atļauju no Cēsu apriņķa zemnieku lietu komisāra.

Šo patstāvīgā darba sākuma cēlienu pārtrauca 1897. gadā saņemtais paziņojums, ka Jēkabam Alksnim studiju laikā Terbatā saņemtā kroņa stipendija jāatkalpo kara dienestā. Viņu nosūta uz Koveļu. Tur strādājot un iepazīstoties ar vietējiem apstākļiem, Jēkabs Alksnis nolemj sākt strādāt par privātārstu – noīrē dzīvokli, iegādājas mēbeles, izliek pie durvīm izkārtņi un sāk pieņemt slimniekus. Jau 1898. gadā Jēkaba Alksņa materiālais stāvoklis tiktāl uzlabojies, ka ik mēnesi var sūtīt naudu savu brāļu skološanai un var domāt arī par ģimenes dzīves dibināšanu. Kad pēc tā laika Krievijas likumiem kara ārsts Jēkabs Alksnis saņemis pulka komandiera atļauju precēties pēc tam, kad tas iepazīnis ar izzipām par līgavas izglītību, mantas stāvokli un ticību, 1900. gada 24. augustā notiek laulības Liepājas Sv. Annas baznīcā. Pēc tam jaunais pāris dodas uz Koveļu.

Lai izrautos no kara ārsta samērā vienmuļās dzīves, Jēkabs Alksnis nosūta Pēterpils Kara medicīnas akadēmijai trīs savus iespiestos darbus. Izturējis konkursu, viņš 1903. gadā tiek komandēts uz Pēterpils Kara medicīnas akadēmiju, papildināties zinātnē un ķirurģijā. Tā nu jaunā Alksņu ģimene pārceļas uz Pēterpili. Bet drīz sākas karš ar japāņiem. Jēkabs Alksnis tiek sūtīts uz Omsku, no turienes uz Irkutsku. Šeit viņš piedzīvo 1905. gada revolūcijas sākumu. 1906. gadā Jēkabs Alksnis atgriežas Pēterpilī, bet 1907. gadā viņam beidzot izdodas atgriezties dzimtenē – Liepājā.

Sākas jauns periods Jēkaba Alksņa dzīvē, kad līdzās praktiskam ārstam veidojas arī zinātnieks. Taču šī perioda sākums ir smags, jo dzimtenē pašlaik plosās soda ekspedīcijas, bijis apcietināts brālis Jānis, jāslapstās arī brālim Klāvam.

1907. gada vasarā Alksnis pabeidz savu disertācijas darbu (krievu valodā) «*Operācijas mīzvalada lumbālajā un iegurņa daļās, un to funkcionālie rezultāti*». Pēc tam Jēkabs Alksnis dodas uz Vāciju, lai papildinātos ķirurģijā un mācītos privātos kursos (par

samaksu) cistoskopijā un ureteru katetrizācijā. Berlīnē viņš strādā pie pazīstamajiem ķirurgiem A.Bīra un Dž.Izraēla, bet Hamburgā – pie H. Kimmela.

Atgriezies Pēterpilī, Jēkabs Alksnis galīgi noslīpē savu disertācijas darbu, pie kura viņš strādājis apmēram 2 gadus, arī eksperimentēdams ar suņiem, lai izpētītu, kā vislabāk sašūt nejauši pārgrieztu urīnvadu. Disertācija pēc apjoma bija solīda – 383 lappuses un 41 zīmējums (tos bija zīmējis Jēkaba Alkšņa brālis Jānis, Pēterpils Mākslas akadēmijas students). Disertāciju Jēkabs Alksnis aizstāv 1907. gada rudenī. Oponenti ir ļoti ievērojami tā laika speciālisti – profesors Fjodorovs, profesors Turners un toreiz vēl docents – Opels. Profesors Fjodorovs atzīmējis, ka šis darbs ar skaistiem zīmējumiem un plašo literatūras apskatu ir monogrāfija, kurai līdzīgas neesot ne tikai krievu, bet arī pasaules literatūrā.

Jāatzīmē arī, ka līdz pat šim laikam Jēkaba Alkšņa vārds par šo jautājumu ticis pieminēts gan vācu, gan angļu, gan franču medicīnas literatūrā.

Nākamo savas dzīves un darbības posmu pats Jēkabs Alksnis raksturo, ka ir «*ārsts un sabiedrīks darbinieks Liepājā*». Viņš kļūst par ķirurgu Liepājas garnizona lazaretē. Jāatzīmē, ka šajā laikā Jēkabs Alksnis bijis Liepājā vienīgais latviešu ārsts. Nevienš ārsts Liepāja tajā laikā nav pārvaldījis cistoskopiju un uroloģiju, tāpat nevienam ārstam Liepājā nav bijis *Dr.med.* grāda. Šajā laikā Alkšņi nopērk vecu divstāvu māju ar gruntsgabalu, kur vēlāk tiek uzcelta Jēkaba Alkšņa privātklīnika, ko atklāj 1912. gadā. Tajā bija arī operāciju zāle, pārsienamā telpa, atsevišķas slimnieku istabas. Šajā laikā Alkšņu ģimenē aug trīs meitas un dēls.

Sabiedriskajā darbā Jēkabs Alksnis darbojies ļoti aktīvi: bijis Liepājas domes un pilsētas valdes loceklis un sanitārās un slimnieku komisijas priekšnieks, laikraksta *Liepājas Atbalss* līdzakcionārs un redakcijas padomes priekšsēdētājs. Viņš bijis arī Liepājas Sv. Annas baznīcas draudzes pirmās padomes priekšsēdētājs, vairākus gadus Liepājas Latviešu biedrības priekšnieks, Liepājas kredītbiedrības padomes priekšnieks.

Novērtējot viņa sabiedrisko darbību, korporācija *Lettonia* uzņēma Jēkabu Alksni par goda filistru.

Iesākto darbu pārtrauc Pirmais pasaules karš. Un atkal ķirurga darbs karalaukā, sniedzot palīdzību ievainotajiem. Kad vācieši okupējuši Liepāju, ģimene pārcēlusies uz Pēterpili. 1916. gadā Jēkabs Alksnis pārņem Vitebskas rezerves hospitāli, kopā ar dzīvesbiedri aktīvi piedalījās latviešu bēgļu apgādē.

Kad Jēkabs Alksnis kopā ar ģimeni atgriežas mājās, Latvijā, tajā vēl saimniekoja vācieši. Ceļā ģimenei nākas aizkavēties Rēzeknē, jo par Jēkabu Alksni daži Liepājas ietekmīgi vācieši uzrakstījuši denunciāciju, apgalvojot, ka Alksnis esot vāciešu ēdājs (*Deutschenfresser*). Pēc lieliem sarežģījumiem Alksņu ģimene tomēr ierodas Liepājā. Bet Liepājā vācu armijas slepenpolīcijas priekšnieks paziņo: ja Liepājā izcelšoties nemieri, vai arī kāds uzbrukšot vācu karavīriem, tad noripošot trīs galvas. Un pirmā būšot Jēkaba Alksņa galva. Tātad viņš faktiski ir ķīlnieks. Izrādās, ka bez slepenpolīcijas atļaujas Jēkabs Alksnis pat nevar aizbraukt uz Durbī pie vecākiem. Latviešiem Liepājā bijis aizliegts sapulcēties un pārrunāt savas lietas un politiku. Tomēr to darīja, nosaucot sapulces par tējas vakariem. Jēkabs Alksnis no jauna uzsāk darbu klīnikā, kuras inventārs, kā jau tādās reizēs notiek, ir izvazāts. Labi, ka instrumenti bija saglabājušies, jo bija ierakti zemē tēva mājās Durbē.

Pēc neatkarīgās Latvijas valsts proklamēšanas Jēkaba Alksņa dzīvē sākas jauns darba posms. Latvijas valdības kabineta locekļi, arī toreizējais ministru prezidents Kārlis Ulmanis, atraduši īsāku vai ilgāku laiku patvērumu Jēkaba Alksņa privātklīnikā, kas pēc paša Alksņa raksturojuma daļai bija pārvērtusies par politisku viesnīcu. Šajā laikā Jēkabs Alksnis bijis Liepājas pilsētas slimnīcas galvenais ārsts un ķirurgs, iecelts arī par Aizsardzības ministrijas un J. Baloža brigādes sanitāro inspektoru. Ievainoto un slimo skaits pieaug, tāpēc dažās dienās tiek iekārtota Liepājas Sarkanā Krusta kara slimnīca, kuras priekšniece bijusi Jēkaba Alksņa dzīvesbiedre, bet Jēkabs Alksnis pildījis virsārsta un ķirurga darbu bez atalgojuma, vadot vienlaikus gan savu privātklīniku, gan pilsētas slimnīcu. Jēkabam Alksnim «*dažu labu*

reizi likās, ka pietrūks spēka». Šo laika periodu viņš raksturo tā: «Grūti, bet arī skaisti bija šie laiki, visskaistākie manā mūžā. Nebija nekādu instrukciju, nedz krievu carisma paragrāfu. Bet neviens arī nekalpoja goda vai atalgojuma dēļ. Ideālisms, sajūsma, tīra sirdsapziņa un skaidrs prāts bija mūsu ceļa rādītāji». Kā jau pieredzējušam kara ķirurgam Jēkabam Alksnim nākas piedalīties kaujās pie Liepājas 1919. gada novembrī.

1920. gada jūnijā Jēkabs Alksnis ar konkursu ievēlēts par LU docentu ķirurģijā un atstājis karadienestu pulkveža pakāpē. Sākas Jēkaba Alkšņa jauns darba posms – akadēmiskais darbs LU, sabiedriskais darbs Rīgā un visā Latvijā, kā arī ārpus Latvijas robežām.

Tā kā LU trūcis mācību spēku, Jēkabs Alksnis sākumā ir ne vien vispārīgās ķirurģiskās patoloģijas un terapijas (ar diagnostikas klīniku) docents, bet arī lasījis kursus auskultācijā un perkusijā, desmurgijā un operatīvajā ķirurģijā. 1924. gadā Jēkabs Alksnis ievēlēts par LU ķirurģiskās nodaļas klīnikas direktoru un profesoru. Bijis arī Medicīnas fakultātes sekretārs, vēlāk – Medicīnas fakultātes dekāns, LU organizācijas komitejas loceklis, LU padomes loceklis, Rīgas pilsētas 2. slimnīcas klīniku un institūtu medicīniskais direktors, Rīgas pilsētas valdes loceklis un Rīgas veselības nodaļas priekšnieks.

1923. gadā J. Alksnis nodibina *Latvijas Ārstu Žurnālu*, bijis tā ilggadējs redaktors, arī pats daudz rakstījis. Pārlapojot žurnāla gadagājumus, varam secināt, ka profesors interesējies par ārzemju medicīnisko literatūru, apmēram pusei visu atrefferējumu par ārzemēs iznākušajām grāmatām, ne tikai par ķirurģiju vien, parakstījis Alksnis.

Profesora Jēkaba Alkšņa rosīgā un svētīgā darba pilnā dzīve turpinājās līdz 1940. gadam, kad viņš, sasniedzis 70 gadu vecumu, pensionējas. 1941. gada martā mūžībā aiziet profesora dzīvesbiedre. 1944. gadā profesors kopā ar savu ģimeni dodas bēgļu gaitās uz Vāciju. Sākas mūža beigu posms trimdā. Vācijā viņš piesakās sabiedroto komandantūrā kā ārsts. Pateicoties viņa krievu un vācu valodas prasmei, viņu iesaista darbā gūstekņu un

bēgļu aprūpē. Nodibinoties latviešu ģimnāzijai (profesoram ir jau pāri 75), trūkst skolotāju un profesors Alksnis tajā māca vācu valodu un bioloģiju. 1948. gadā viņš kopā ar vidējās meitas ģimeni aizbrauc uz Angliju. Arī šeit viņš iesaistās sabiedriskajā darbā: viņu uzņem par goda biedru Latviešu biedrībā Lielbritānijā, viņš ir goda viesis Kalpaka piemiņas sarīkojumos un Latvijas Universitātes gada svētkos. Vēl 1954. gadā viņš saka akadēmisko runu LU gada svētku aktā. 1957. gada 7. martā profesors Jēkabs Alksnis aiziet aizsaulē.

Jēkabam Alksnim ir vairāk nekā 50 publikāciju. Pirmajām 6–8 publikācijām, kas sarakstītas studiju gados un pirmajos patstāvīgā darba gados, ir vairāk vispārīgs un populārzinātnisks raksturs. Īpaši jāizceļ Jēkaba Alksņa interese par tautas medicīnu – viņa darbs «*Tautas medicīnas materiāli*». Bet jau trīs gadus pēc beigšanas Jēkabs Alksnis ir publicējies krievu un vācu medicīniskā periodikā, kas viņam nodrošināja iespēju specializēties Pēterpils Kara medicīnas akadēmijā.

1907. gadu var uzskatīt par robežu, kad Jēkabs Alksnis sāk mērķtiecīgu zinātnisku darbību. No profesora iespīestajiem darbiem vairāk nekā 10 veltīti uroloģijas jautājumiem, pirmām kārtām urīnvadam, tā normālai un patoloģiskai fizioloģijai, uretera šuvei un tās rezultātiem. Daudz darbu veltīti uroģenitālajai tuberkulozei, urīnceļu sifilisam, nieru un urīnpūšļa ķirurģijai. Vairāki darbi veltīti kuņģa čūlas etioloģijai, patogēnēzei un simptomātikai, barības vada apdegumiem, apendicītam un citiem jautājumiem. Daļa rakstu veltīti kara ķirurģijas jautājumiem – par galveno pārsiešanas punktu uzdevumiem (krievu valodā), perifēriskās nervu sistēmas karalaika ievainojumiem. Jēkabs Alksnis bijis viens no pirmajiem, kas krievu armijā savā pārsiešanas punktā sterilizējis pārsiešanas materiālus un tādēļ varējis izdarīt steidzamas operācijas, izglābdams daudzu ievainoto dzīvības. Ļoti interesants darbs, kas saistīts ar kara ķirurģiju, ir darbs par mākslīgi radītām trūcēm, lai nebūtu jāiet dienēt cara armijā. Profesoram Jēkabam Alksnim ir arī darbi par kaulu lūzumu terapiju Latvijā, par deformējošo osfītu, arī par

tādām samērā retām tēmām kā muguras smadzeņu kakla daļas audzēju terapiju, par akromegālijas patoloģiju un terapiju.

Vairākus darbus Jēkabs Alksnis veltījis arī tautas dziesmām, folklorai un tautas medicīnai. Īpaši jāmin viņa darbs *«Dzīvība, dvēsele, māte – tautu, sevišķi baltu tautu ticējumos no bioloģiskā viedokļa»*. Šis darbs publicēts ne tikai Latvijā, profesors Alksnis to vācu valodā nolasīja arī Starptautiskajā medicīnas vēsturnieku kongresā Dienvidslāvijā.

Pirmais no profesora Jēkaba Alksņa asistentiem, kas habilitējies LU Medicīnas fakultātē, bijis Pauls Stradiņš. Divi viņa privātdocenti vēl līdz karam kļuva par profesoriem – Pauls Stradiņš un Pāvils Mucenieks.

Pirmais operatīvās ķirurģijas kursa vadītājs, faktiski tā dibinātājs, ir bijis profesors Jēkabs Alksnis. Ar savām universālajām zināšanām vēderdobuma ķirurģijā, uroloģijā, ginekoloģijā, karalauka ķirurģijā un citās ķirurģijas nozarēs viņš bijis ideāls šā kursa apmācītājs.

Pēckara gados nebija pieņemts īpaši pieminēt tos, kas bija devušies trimdā. Taču viņi nebūt nebija aizmirsti. Laiku pa laikam tika laistas darbā sīkas “viltībiņas”, lai atcerētos tos, kam bijuši nopelni mūsu medicīnas un ķirurģijas attīstībā. Tā, savā laikā (ap 67. / 68. gadu) profesoram Aleksandram Bieziņam, kā toreizējam ķirurgu biedrības priekšsēdētājam, no Maskavas tika uzdots uzrakstīt materiālus par Latvijas ķirurgu biedrību. Saglabājies šā materiāla manuskripts (vairāk par 30 lpp. rokrakstā). Tajā, runājot par profesoru J. Alksni, atrodami ne vien biogrāfiski dati, bet samērā sīki uzskaitīti viņa nopelni Latvijas medicīnas attīstībā. Minēti arī viņa izveidotās ķirurgu skolas pārstāvji – A. Alksnis, A. Mežciems, O. Mačs, J. Straumanis u.c. Taču nebija pateikts, ka tie ir emigrācijā un te nu slēpās tā mazā viltībiņa: dažādos izdevumos ārpus Latvijas profesors A. Bieziņš īpaši cītīgi minēja tos, kuri šeit, uz vietas, “neieta cauri”. Bet, ja tas bija nodrukāts melns uz balta, it īpaši vēl Maskavā, tad uz to varēja atsaukties – “sak”, ja jau Maskava izlaida cauri...”.

1927. gada 1. martā profesora Raubera desmitajā nāves dienā Tērbatā notika viņam veltīta pieminekļa atklāšana, kurā kā Latvijas LU Medicīnas fakultātes pārstāvis piedalījās profesors Jēkabs Alksnis. Aprakstot šo notikumu *Latvijas Ārstu Žurnālā*, J. Alksnis atzīmē, ka Raubera lielos nopelnus vislabāk raksturo Latvijas vainagā rakstītie vārdi – «*Tavi darbi ir Tava alga!*».

Šodien, vērtējot prof. Jēkaba Alksņa devumu ārstnieciskajā, zinātniskajā, pedagogiskajā un arī sabiedriskajā jomā, šķiet, ka šie vārdi tikai nedaudz pārfrāzēti būtu vispiemērotākie: «*Tava alga ir Tavi darbi savas tautas un tēvijas labā*».

1998. gada 5. jūlijā